

Idézzük fel közösen a 25 évet!

1997

2022

Barangolások - 2004 (részletek)

Füzetek 2004. szeptember

Csikszentgyörgyi Ficusz Margit

Otthonról - Haza avagy Barangolásunk őseink földjén, Erdélyben

Eltelt egy év, és mi újból itt vagyunk Erdélyországban. Mi: a barangoló csapat: a régiek, akik azért jöttünk, mert az eddig látottakat szeretnénk további élményekkel gazdagítani, és az újak, akik most szeretnének megismerkedni a „tündérek kertjével”. Célunk: a honismereti túra keretében „küzdeni a hungaropesszimizmus és kappanháj ellen.”

...

2004. augusztus 27. Székelyudvarhely.

Hazafelé jövet útbejettünk Csíksomlyót, megnéztük a kegytemplomot, az „erdélyi Vatikánt”, ahol minden évben megtartják a pünkösdi búcsút, amelyre a világ minden tájáról összesereglenek (felekezettől függetlenül, az ökumené jegyében) a magyarok. Idén is 500.000 ember vett részt a szentmisén, amelyet *Erdő Péter* bíboros érsek celebrált. Gyönyörködhattunk a Salvator Kápolnában, a Hármashalom oltárban (*Makovecz Imre* tervezése) és a panorámában, amely a szemünk elé tárult. Este frissensült házikenyérrel vártak bennünket *Sándor Olga* portáján, amelyet finom háziszírral, fokhagymakrémmel megkenve, lilahagymával és szilvapálinkával fogyasztottunk el. Kiadós séta után ültünk le a vacsoraasztalhoz, hogy a szakácsnő remekét is elpusztítsuk.

2004. augusztus 28. Csíkszereda.

Édesapám itt született. Elboruló tekintettel nézem a várost. Lelki szemeim előtt drámai képek jelennek meg. Pontosan 88 évvel ezelőtt, 1916. augusztus 27-én hajnalban lángokba borult Csíkszereda. Felgyújtották a várost. Az álmukból felvert emberek sebtében összekapkodott pár holmival menekülnek. Riadalom, kapkodás, fejesztettség mindenütt. Nagyszüleim két kisgyermekkel próbálnak az égő házból kimenekülni. Csak a gyerekeknek ne legyen baja! Az égő Erdélyen keresztül (pár holmival, egy szál ruhában) sok ezer földönfutóvá vált emberrel együtt jutnak el az Anyaországba. Életre szóló trauma gyermeknek - felnőttnek egyaránt. Édesapám ekkor 7 éves volt. Erről a rettenetes gyermekkori élményről soha nem tudott beszélni, sőt, Erdélyről sem. Ha szóba került a szülőföldje, elkomorult és elhallgatott. Ő soha többé nem jutott el a szépséges Erdélybe. Én 1998 óta minden évben eljövök, és helyette is, az ő szemével nézem a tájat, ahol az őseink éltek.

...

Utószó (helyett): Ahhoz, hogy egy zenekar tökéletesen szóljon, a karmesternek kell zseniálisan vezényelni. *Szarka Gyuri* bácsi nagyszerű karmester: összehangolta mindazok munkáját, akik biztosították számunkra a kifogástalan ellátást, a meglátogatott helyszíneken a vendégfogadást, a kulturprogramokat, azt, hogy a megígért gazdag programot sikerült teljesíteni, sőt túlteljesíteni.

Idézzük fel közösen a 25 évet!

1997

2022

Barangolások - 2008 (részletek)

Füzetek 2008. szeptember

Marschall Katalin

A Vaskaputól Marosszéken át Erdély kapujáig

Valamikor a legyöngült szervezet erősítésére az orvos levegőváltást írt elő. Mai állapotunkban igencsak ajánlott, hogy a tiszta levegőt elődeink nyomán, gyökereinknél keressük a lélek nyugalmanak visszaszerzésére. Az Erdélyi Örmény Gyökerek vezetői olyan látvány- és élménytúrát szerveztek számunkra, amely ismét egy évre feltöltődést adott mindnyájunk számára.

Az első élmény még Magyarországon ért bennünket, a Makóhoz közeli Kiszombor Árpád-kori, örmény vonatkozásokat is mutató körtemplománál, ahol a középkori építők kezük munkájával dicsérték az Urat. A határ túlsó oldalán, a Szent István király által alapított püspökség helyén, Csanádon, *Gellért püspök* csontmaradványait őrző szarkofág ma már üres, csak picinyke csontszilánkokat tartalmazó ereklyetartó emlékeztet a velencei szerzetesből magyarrá lett vértanúra. Bánáti utunk következő állomása Nagyszentmiklós volt. Világhírű szülőttjére, *Bartók Bélára* szülőháza előtt emlékeztünk. A városban ugyan szép bronzszoborral tisztelték meg a zeneszerzőt, de a szülőháza utcáját vissza-keresztelték egy honi muzsikus nevére.

A termékeny bánáti síkságon Temesvárra igyekeztünk. Nem véletlenül tartották

a várost a Balkán felől érkezők a Bánát fővárosának, Nyugat kapujának. Története során gazdasági, ipari, közigazgatási és kulturális központ volt a Béga csatorna mentén fekvő város. A török hódoltság után megindult a lakosság migrációja, kialakult a magyar, szerb, sváb, román, zsidó együttélés. A város nagy fiai között találjuk *Hunyadi Jánost* és a legutóbbi időkből *Tökés Lászlót*.

A városnézés után hosszú út állt előttünk. A Temes folyó forrásvidéke felé, elérve a hegyeket és a vízvásztót, a dél felé futó Cserna patakkal együtt érkezünk Orsovára. A torkolatnál kitarult a panoráma, előttünk volt a Duna hatalmas víztömege, magas hegyekkel koszorúva.

Dunaorbágyi szállásunk ablakaiból is a széles víztükröt láttuk. Ez a látvány minden nap lenyűgözött, különösen, amikor a következő napokban hol a vízről, hol a

parton futó útról gyönyörködtünk benne. Nem lehet eldönteni, melyik élmény volt nagyobb, ladikkal végigmenni a Kis-Kazán medencéjében a felduzzasztott Dunán, ahol megemlékeztünk *Széchenyi, Vásárhelyi, Baross Gábor* munkálatairól, akik az első szabályozási tervet megalkották és végrehajtották, hogy a meder szikláinak robbantásával kimélyítsék a vízi utat, megkönynyítendő a hajózást, vagy másnap, amikor a Kis-Kazán folytatását, a Nagy-Kazán medencét a parton autóbusszal közelítettük meg, egészen Szentlászlóváraig, ahol megemlékeztünk a Galambóc várát ostromló *Zsigmond király*ról és az őt mentő *Rozgonyi Cicellér*ről.

A második szabályozási terv 1960-as években kezdődött, amikor Orsovától keletre, a Vaskapu völgyében épített völgyzáró gáttal mintegy 35 m-el megemelték a vízszintet, így a hajóút veszélytelenné vált. Igaz, így több település – köztük a régi Orsova és Jókai regényéből ismert Ada Kaleh sziget is víz alá került, *Kossuth Lajos* 1849-es menekülésének és a korona menekítésének nyomaival együtt. A Vaskapui ág végén a hatalmas vízmennyiséget a gátban lévő 68 turbina alakítja át elektromos energiává.

...
Erdélyben nem csak turisták vagyunk, hanem szívbéli barátoknak, testvéreknek tekintenek bennünket a szállodában, az utcákon. Mindenütt simogató szavakkal fogadnak ismeretlenek is, amint meghallják, hogy „odaátról” jöttünk. Meglátogattuk Gernyeszeg és Sáromberke szép Teleki kastélyait. Az igazi élményeket a következő napokban éltük át. Mikházán, a dombok közt megbújó kis faluban két szegedi iskolanővér apáca olyan missziós munkát végez, amelyre hazánkban is nem egy helyen szükség lenne. A Kodály-módszerrel, ének-zene tanítással képezik a

környék tehetséges gyermekeit és a Tündérvár Alapítvány segítségével küldik tovább felsőbb iskolákba őket. Az 500 éves kolostor templomában – amelynek egykori polihisztor apátja, *Kájoni János* korának és vidékének népdalait is gyűjtötte – a gyerekek színvonalas hangversenyt adtak, többszólamú énekekkel, furulya kísérettel.

A másik szívbemarkoló élmény Jobbágytelkén ért bennünket. Éppen a Lőrinc-napi fogadalmi búcsú napján érkezünk a vasárnapi misére. A néhány 100 évvel korábbi ígéretüket megtartva, az énekes nagymisére a jégverés elkerülése érdekében ajánlják Szent Lőrincnek. Könny szökött sokunk szemébe, amikor a népviseletes, fehér „harisnyás” 12 ministráns és a papok bevonulása után megkezdődött a mise, a szomszéd falvak papjai koncelebrálásával. A szertartás természetesen a Székely himnusz éneklésével ért véget. A mise után ugyanezek a legénykék leánycsoporttal kiegészülve fergeteges jobbágytelki táncokat mutattak be, majd az énekükbe, táncukba bevonták a vendégeket is. Nagyszerű hangulatban ért véget a testvéri találkozó.

...
Sok szép élménnyel gazdagodva tértünk vissza Budapestre.

Idézzük fel közösen a 25 évet!

1997 2022

Barangolások - 2009 (részletek)

Füzetek 2009. október

Raduj Klára
Erdély-járás felsőfokon

...
Az örmény gyökerek és hagyományok előtti tisztelgés egyik fontos állomása, Erzsébetváros következett. Mariska néni várt minket a Szent Erzsébet templom kulcsával, ahol dr. Issekutz Sarolta röviden felidézte az örmények történetét. 1672-ben 3000 örmény család települt Erdélybe. Apafi Mihály megengedte, hogy elsősorban saját birtokára Ebesfalvára és a havasok alján lévő településekre költözzenek és kereskedjenek. 1733-ban *III. Károly* Ebesfalvát Erzsébetváros néven örmény várossá emelte, és megadta a szabad kereskedés jogát az egész birodalom területén. 1786-ban szabad király város címet kapott. 1791-ben az Erzsébetváros és a Szamosújvár örménységének képviselői a kolozsvári országgyűléshez folyamodtak és kér-

ték az erdélyi örmények honfúását. Az 1843-ban alapított örmény katolikus gimnáziumban már magyar tannyelven indult meg az oktatás. Az örmény nyelv iskolai tantárgyként és a liturgia nyelveként élt tovább.

A Szent Erzsébet tiszteletére szentelt monumentális templomot 1766-ban kezdték építeni, és 1790-ben szentelték fel. 1927-ben részben ledőlt baloldali tornyának befedésére uniós pályázati pénzből az elmúlt évben került sor. A templom páratlanul értékes örmény bibliográfiája feldolgozásának befejezése még várat magára.

Az emlékezést a temető meglátogatásával folytattuk, ahol rokonok, ismerősök nevei idézték a gazdag múltat. Torda mellett elhaladva emlékeztünk a vallásszabadság 1568-as kimondására, és Kolozsvár felé vettük utunkat, ahol a fellegvárból gazdagodtunk Kolozsvár látképével és rövidesen megérkeztünk Tordaszentlászlóra.

Erdélyi barangolásunk minden napjának megvolt a „leg” története. Az első napnak a LEGNAGYOBB turista *Czárán Gyula*, a második napnak a LEGROZSDÁSABB szakadék, a harmadiknak a LEGFINOMABB pisztráng, a negyediknek a LEGÖRMÉNYEBB kiállítás, az ötödiknek a LEGGYÖNYÖRŐBB hegyi kirándulás, a hatodiknak a LEGVIDÁMABB mulató vacsora a Tamás étteremben. *Deák Albert* csuda tehetséges fiatal virtuóz hegedűs volt a primás. A harmonikás és a bőgős hozzá méltóan húzta az ének alá valót. Hát még a vacsora!

Hetedik nap: Tordaszentlászló – Körösfő – Nagyvárad – Budapest. Az erdélyi barangolás olyan út, ahol nem kalapoznak útközben, hanem a végén az utasok kapnak pénzt, méghozzá Szent László pénzét. Gyuri bácsi megajándékozott minket Szent László aranyával és annak történetével.

Füzetek 2009. október

Szász Ávéd Rózsa (Marosvásárhely)

„... ahol az álmok összeérnek ...”

Zarándokút P. Fogolyán Miklós Omech. velencei szerzetes, volt gyergyószentmiklósi plébános halálának 10-ik évfordulóján

Augusztus első hetében nyugat fele indulva, Európa útjait járó örmény elődeink nyomába szegődtünk. *P. Fogolyán Miklós Lukács* mechitarista atyára emlékeztünk, aki ezelőtt 10 évvel hagyott itt végleg bennünket. A sokszínűség jegyében verbuválódó csoport Erdélyből: Sepsiszentgyörgy, Csíkszépvíz, Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Szászrégen, Marosvásárhely, Torda, Nagyvárad és budapesti

örmény-magyarokból állt. A résztvevők korban 10-80 életév közöttiek, képzettségüket tekintve jogász, orvos, üzletember, vállalkozó, mérnök, tanár, diák, akiket a megismerés reménye és lehetősége szoros egységbe kovácsolt.

...

Utunk első állomása Bécs volt ... A Hofburg mögött, a Mechitaristengasse 4 szám alatt találtunk rá a bécsi mechitaristák rendházára. A templomot nyitva találtuk, ahol – habár nem voltunk bejelentkezve – a Szent Áldozatot befejező Hovaghmian atya kalauzolt bennünket a rendház ebédlőjében és a templomban. Mindössze három szerzetes lakja jelenleg a rendházat, mesélte az atya, aki pontosan ismeri erdélyi örmény történelmünket, és rögtön említést tett az egyetlen erdélyi mechitarista szerzetesről, P. Szekula Ágostonról, aki jelenleg a Los Angeles-i örmény iskola igazgatója.

Megtudtuk, hogy a rendet Peter Manug, rendi nevén Mechitar, vagy magyar fordításban Vigasztaló 1701-ben alapította Konstantinápolyban, de hamarosan el kellett hagyni az Oszmán Birodalom területét. A Peloponneszosi félszigeten telepedtek le, ahol XI. Kelemen pápa megerősítette a rendet, és elkötelezték magukat Szt.

Benedek regulája mellett. Emiatt is becéseknek nevezik őket, ill. az örmény kultúra és tudományosság terjesztése miatt Kelet jezsuitáinak is becézgetik a rend tagjait, akiknek Libanonban, Velencében, Istanbulban, Amerikában vannak tagjai.

Bécsbe 1810-be költözött a rendtagok egy része, ahol nyomdájuk, múzeumuk van, és itt készítik egy 1680-ban írt recept alapján a híres „Mechitarine” gyógynövénylikőrt, amit sajnos nem sikerült megköstölni, mert vasárnap lévén az üzlet zárva volt.

...

6. nap VENEZIA – VELENCE volt utazásunk következő állomása. Ő a városok tengerszemű szép asszonya, a Serenissima, aki régi nagyságának emlékein me-reng, kijár neki a hódolat és tisztelet.

...

Rövid hajókázás a tengeren, a vaporetto kikötött Szt. Lázár szigetnél, az örmények szigetén. A Serenissima jóvoltából Mechitar apát 1617. szeptember 8-án telepedett le az egykori Leprások szigetén, ahol felépítette a világ legfontosabb mechitarista kolostorát és rendházát, amelyben jelenleg múzeum is működik. A bennünket vezető mechitarista atya is ismerte az erdélyi örményeket, és még emlékezett Padre Lucara – így nevezték ui. Fogolyán atyát Velencében, aki utolsó földi perceit ezen

a helyen töltötte. A múzeum és a könyvtár gazdagsága, a nyomda, az egyiptomi szarkofág, a keleti gyűjtemény nem csak Lord Byront varázsolta el, aki sokáig itt élt és alkotott, hanem minket is elkápráztatott. Itt még jobban megértettük az örmény-ség szerepét Európa kulturális életében, és büszkeség töltött el, hogy bennünk is csordogál örmény vér.

Fogolyán atya a budapesti örmények egy részét már vezette a csodaszép Velencében. Összesen 64 olyan helyet sorol fel a városban, amelynek örmény vonatkozása van, de mi csak néhányat tudunk felkeresni. Utunk a San Zaccaria templomhoz vezetett, amelyet Levon király parancsából és támogatásával építettek. Majd meglátogattuk a Santa Croce dei Armeni, az örmények Szent Kereszt templomát, ami az örmény telepések első szálláshelye mellett áll, és ami jelenleg is működő örmény templom. Örmény kereskedők és aranyművesek boltjait fedezzük fel a Rialto hídon is, de ugyanezt láttuk a Szent Márk téren is; örmények tehát még ma is Velence gazdaságában meghatározó szereppel bírnak.

Idézzük fel közösen a 25 évet!

Barangolások - 2014 (részletek)

Füzetek 2014. október

Szenyessy Judit

Kegeleti barangolás Isonzó, Doberdó, Júliai-Alpok, Karszt-hegység és a Trieszti-öböl vidékein

...

Vezetőnk a „Magyar örökség díj”-jal”-kitüntetett dr. Szarka György, mindenki Gyuri bácsija nagy szeretettel köszöntötte a régi ismerősöket, közöttük is kitörő örömmel az Örmény-magyarokat és az újakat. Mi, férjemmel és sógorommal ez utóbbiak közé tartoztunk. A csoport nagy része „idegenvezető-hű” utazó, aki már bebarangolta Gyuri bácsival Erdély és a Felvidék, valamint az Al-Duna legszebb tájait és történelmi nevezetességeit. Kíváncsian szemléltem a csoport korösszetételét, s megnyugodva állapítottam meg, hogy a barangolás nem lesz túl bonyolult, mert útítársaim nagy része nyugdíjas, és nyoleven, sőt kileneven év felettiek is rászánták magukat az útra. Meghallgattuk a hatnapos program rövid ismertetését, illetve az utazás tudnivalóit. A kegeleti út időzítése tökéletes, hiszen július 28.-án emlékezünk az első világháború kitérésének százéves évfordulójára.

...

A folyón átívelő hídon megcsodáltuk a Júliai-Alpok magas bérceit és a tajtékoz vadvizet. Ezután megtekintettük a Boka vízesést. A 106 méter magas és 30 méter széles természeti tünemény egyike Szlovénia legnagyobb vízeséseinek. A

kijelölt turistaúton mentünk, és jutottunk el a vízeséssel szembeni tisztásra, hogy gyönyörködjünk a csodálatos kilátásban. Innen 1,5 km-re álltunk meg legközelebb az első világháború isonzói frontszakaszának egy rekonstruált kavernájánál. Az erdőben megbúvó, föld alatti alagútszerű ijesztő látványt nyújtott sötétségével és nyirkosságával. Valamennyien arra gondoltunk, hogy milyen szörnyű lehetett katonáinknak hónapokat, éveket ilyen körülmények között harcolva eltölteni.

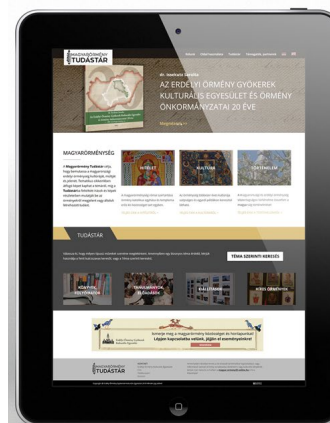
...

Lassan csepegni kezdett az eső, s így Gyuri bácsi azt a döntést hozta, hogy a Soca forrása helyett, a Mlinarica szurdokot tekintjük meg. Egy nagy parkolóban megálltunk és lesétáltunk a Soca medréhez, hogy megtaláljuk a patakon átívelő függőhidat, amelyen el lehet indulni a szurdok felé. A séta 15-percet vett igénybe, ami a Soca-ba ömlő Mlinarica patak mellett halad. Mindenkinek nagyon tetszett a szinte hófehér kövek, sziklák között csörgedező kristálytisza víz látványa. ...

TARTALOM

Szentegyházak – 3 – dr. Sasvári László	1
Új tájegység és emlékhely született – Fabók Dávid	2
Áprilisi Klub – Balogh Jenő	7
A fájdalom ihlető ereje – dr. Benedek Katalin	7
Dr. Száva Tibor: Székelyföldi magyarörmény családok című könyv bemutatója a májusi Klubban – Várady Mária	11
Erdélytől az Újvilágig - Papp Faber Erikával – Horváth Zoltán György	13
Megemlékezés a görög-örmény genocídiumról – Marosváryné Csabonyi Éva	14
Megemlékezés Világosító Szent Gergely tiszteletére Zuglóban	16
Meghívó	16
Tisztújítás az örmény nemzetiségben	17
Örmény katolikus hírlevél	18
Zarándoklat Rómába – dr. Hun Eszter	20
Jagamas János emlékezete – Almási István	21
Koszorúzás a Genocídiumra emlékezve	23
Idézzük fel közösen a 25 évet:	
Barangolások - 2004	24
Barangolások - 2008	25
Barangolások - 2009	27
Barangolások - 2014	30

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

A Magyarörmény Tudástár célja, hogy egybegyűjtse és bemutassa az erdélyi és magyar örmény diaszpóra múltját és jelenét, történelmét, kultúráját, meghatározó személyeit és írott megjelenéseit.

A Magyarörmény Tudástár egy fokozatosan bővülő, tematikus online adatbázis, benne könyvek, tanulmányok, előadások, kiállítások, híres személyek stb. bemutatásával.

www.magyarormenytudastar.hu